

Wolfgang Amadeus Mozart

Gran Partita

The English Baroque Soloists
muzikale leiding John Eliot Gardiner

8 juni 1991, aanvang 14.15 uur
Concertgebouw Amsterdam
Kleine Zaal

Er is geen pauze. Het concert is om ca. 15.05 uur afgelopen.
Het is verboden tijdens de uitvoering te fotograferen.

Hoewel Mozarts oeuvre voor blazers met een kleine twintig composities niet direct omvangrijk is, omvat het in elk geval een drietal meesterwerken. Het zijn drie serenades die in hun soort nooit zijn overtroffen: de Serenades in Bes (de *Gran Partita* KV 361), in Es (KV 375) en in C (KV 388): werken die het genre serenade, tot dan toe globaal genomen de betiteling van pretentieloze amusementsmuziek voor uitvoering in de open lucht, in één klap op een aanzienlijk hoger plan tilden en het in diepgang en complexiteit op één lijn stelden met Mozarts kamermuziek.

Het genre serenade behoort met genres als de 'notturmo', de 'cassation', het 'divertimento' en de 'Finalmusik' tot een schemergebied van min of meer verwante, moeilijk classificeerbare composities dat musicologen voor grote terminologische problemen blijft stellen. De term serenade is al in de zeventiende eeuw in gebruik maar krijgt pas in de loop van de achttiende eeuw een duidelijker betekenis. Het is een vorm van 'Unterhaltungsmusik' die zijn wortels heeft in de sonatevorm, wegens de rol van de dansvormen in de barokke suite en wegens de rol van de solo-instrumenten in het concert. Het is muziek voor relatief kleine bezettingen, in veel gevallen bedoeld voor gebruik in de open lucht. Het aantal delen is dikwijls groter dan vier, er zijn één of twee menuetten en langzame delen. De opzet is luchtig en ongecompliceerd, de bezetting varieert en de composities worden dikwijls voorafgegaan en gevolgd door een mars, mogelijk bedoeld als begeleiding voor de opkomst en aftocht van de musici. In het Salzburg van Mozarts tijd, waar ook buitenshuis driftig werd gemusiceerd, maakte het genre een ongekende bloeiperiode door.

In Mozarts tijd werden serenades voornamelijk in opdracht gecomponeerd. Volgens de muziekwetenschap kan daarbij een onderscheid gemaakt worden tussen orkestserenades voor belangrijke officiële festiviteiten en divertimenti, Finalmusiken en cassationen in kleinere bezettingen, bestemd voor festiviteiten in huiselijke kring.

De drie grote blazersserenades van Mozart laten zich niet zonder meer in een van de twee categorieën onderbrengen. Typerend voor de vage identiteit van de serenade is bovendien de fluctuatie van het aantal delen en de bezettingen. KV 361 is zeventelig en geschreven voor twee hobo's, twee klarinetten, twee bassethoorns, twee fagotten, vier hoorns en contrabas. De serenades KV 375 en KV 388 hebben een identieke bezetting van twee hobo's, twee klarinetten, twee hoorns en twee fagotten, maar KV 375 is vijfdelig en KV 388 is vierdelig. Van KV 361 en 388 staat bovendien niet onomstotelijk vast dat het om opdrachtcomposities gaat.

De serenade KV 361 – de benaming *Gran Partita* is door een onbekende boven het manuscript gezet – is in alle opzichten het meest ambitieus en grootschalig van opzet. De allegro-hoekdelen omlijsten twee menuetten (beide voorzien van twee trio's) en drie langzame delen, waaronder een Romance: het openingsdeel wordt voorafgegaan door een majestieus lange inleiding. Voor het eerst gebruikt Mozart op grote schaal de bassethoorn, een naaste verwant van de klarinet. Het is derhalve niet onwaarschijnlijk dat hij vooral heeft willen experimenteren met de klankmogelijkheden van blaasinstrumenten. Het voor

die tijd ongewoon rijke ensemblecoloriet wijst in die richting.

Ook in andere opzichten is het werk opmerkelijk: in het beroemde eerste adagio worden soli van eerste bassethoorn, eerste klarinet en eerste hobo door de overige instrumenten vrijwel continu begeleid met een ritmische begeleidingsfiguur die het adagio een bijna hymnisch karakter geeft en misschien om die reden door een onbekende werd bewerkt tot een geestelijk koorwerk onder de titel *Quis te comprehendet*. Het zesde deel, een thema met variaties, is muzikaal vrijwel identiek aan het tweede deel van het Fluitkwartet in C KV 285b. Over de ontstaansperiode van de compositie bestaat enig verschil van mening. Over het algemeen wordt aangenomen dat Mozart het werk in 1781 in München schreef, tegelijkertijd met zijn opera seria *Idomeneo*, en het vervolgens in Wenen voltooide. Mozartkenner Erik Smith houdt het op grond van eigen bronnenonderzoek echter op 1784.

Bas van Putten

colofon

Dit programmablاد is een uitgave van het Holland Festival.
Telefoon: 020 (*3120) 627 65 66, telex: 11218 hfaub, telefax: 020 (*3120) 620 34 59. Adres: Kleine-Gartmanplantsoen 21, 1017 RP Amsterdam.

sponsors

PTT Telecom (hoofdsponsor)
NV SDU v/h Staatsdrukkerij/Uitgeverij
Credit Lyonnais Bank Nederland NV
De Volkskrant
Fiat Auto Nederland BV
Dommelsche Bierbrouwerij BV
Iberia
De Bussy Ellerman Harms BV
KLM
Kodak Nederland BV

subsidiënten

Ministerie van WVC
Ministerie van Economische Zaken
Gemeente Amsterdam
Ministerio de Cultura, Madrid
Centro para la difusión de la música contemporanea
Association Française d'Action Artistique
Nationale Commissie Voorlichting en Bewustwording
Ontwikkelingssamenwerking (NCO)

HOOFDSPONSOR

de Volkskrant

Mozart,